

*Олексенко Роман Іванович, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри публічного управління, адміністрування та права
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного» (м. Мелітополь)*

*Воронкова Валентина Григорівна, доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та управління проектами
Інженерного навчально-наукового інституту
Запорізького національного університету (м. Запоріжжя)*

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНИХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН ТА ВИКЛИКІВ

Сучасний стан вищої освіти диктує необхідність пошуку нових шляхів вирішення проблем підвищення ефективності не лише навчання, підготовки фахівця на ринку праці, але й ефективності закладу вищої освіти з точки зору формування освіти для сталого розвитку цивілізації, формування соціального капіталу в умовах безперервних структурних змін, викликів і соціальних змін, завоювання високого іміджу і рейтингу ЗВО. У цьому випадку важливу роль відіграє роль викладача. Проте лише професійні навички не забезпечують успішного заняття професійною діяльністю. Лєвова частка у виборі учнями закладу вищої освіти - імідж університету - рейтинг закладу вищої освіти. Важливою частиною іміджу університету є імідж викладачів, які власним авторитетом та науковим статусом формують імідж університету.

Хотілося б згадати видатних українських педагогів, чії праці увійшли до історії становлення національної педагогіки: В. Сухомлинського, К. Ушинського, А. Макаренко, М. Пирогова, чії роботи включають ідею філософії кордоцентризму. Як відмічав В. Сухомлинський у своїй відомій книзі «Серце віддаю дітям».

Сучасні вітчизняні вчені, які займаються цими питаннями, а саме: В. Андрущенко, І. Аносов, Н. Борецька, О. Апілат, В. Воронкова,

О. Кивлюк, Р. Олексенко, К. Олексенко, Н. Сосницька, Г. Ортіна, І. Застрожнікова, П. Сайк, О. Ситник, О. Смілянець та інші.

У сучасному світі людина будь-якої професії та сфери діяльності потребує достатньо високого рівня освіти, культури та свідомості, особливо це стосується тих, хто обрав педагогічну сферу для своєї професійної самореалізації [3, с. 80- 83].

Все більше і більше викладачеві потрібно шукати можливості та вирішувати сучасні виклики у підготовці сучасного фахівця, який формується вищою школою. У цьому контексті надзвичайно важливу роль відіграє образ викладача.

Зважаючи на те, що імідж - це ідея, яку людина створює про себе і слугує зовнішньою рефлексією цієї людини, як показник її ділових та людських якостей, проблема вивчення іміджу сучасного викладача закладу вищої освіти стає все більш важливою, особливо у сучасних умовах.

У даний час факт, що імідж викладача здатний суттєво вплинути на ставлення студентів до предмета вивчення, кафедри та установи у цілому, не може бути поставлений під сумнів [9]. У сучасних демократичних умовах, коли студент має право самостійно обирати «вчителя», образ вчителя набуває особливого значення. Розраховувати лише на те, що посада викладача університету повністю визначатиме його вплив на студентів, сьогодні є не обов'язковим. Здатність створювати власний образ, заснований на принципах студентоцентризму, знаходиться цілком у руках викладача, студентоцентрованою навчання, викладання та оцінювання як складові системи забезпечення якості вищої освіти.

Про образ викладача та його креативну роль у розвитку мотивації студентів останнім часом все частіше говориться. Набирають чинності нові виклики та загрози, що наближають час та суспільство до образу «викладача - наставника», людини, яка формує майбутнє суспільства. Студенту потрібні наставник та авторитет [5]. Чим успішніший студент,

тим він вимогливіший до свого наставника, тому можна стверджувати, що образ сучасного викладача відіграє головну роль у виборі закладу, в якому він планує навчатися, щоб оволодіти всією сукупністю знань та інформації.

Homo sapiens як «людина розумна» - вид, який використовує інформацію, щоб протистояти гнилі ентропії та тягарам еволюції, - відмічає Стівен Пінкер у роботі «Просвітництво сьогодні». «Наднава знань постійно переформатовує значення слів «бути людиною» [10, с.242]. Наше

розуміння того, хто ми такі, звідки з'явилися, як улаштований світ і що в житті є важливим, залежить від залученості до величезного сховища знань,

яке вес час розширюється. Усвідомлене сприйняття власної країни та її історії, розмаїтості звичаїв у всьому світі та в різні часові епохи, поразок і тріумфів цивілізацій минулого – таке розуміння підносить нас до вищого

рівня свідомості. У суспільстві, яке зумовлене певними історичними обставинами на трансформаційному рівні розвитку, освітні системи відіграють роль головного творця ключових соціально-ідеологічних, ціннісних орієнтацій, за якими згодом таке суспільство буде розвиватися [2, ст. 402]. Ось чому для нас надзвичайно важливо

сформувати таку модель розвитку позитивного іміджу сучасного ВЗО і викладача, яка б максимально сприяла зростанню статусу закладів вищої освіти.

На нашу думку, однією з найважливіших рис, яку повинен мати сучасний викладач, - це любов до своєї праці. Ця «свята» риса формує образ сучасного викладача і, як результат, образ закладу вищої освіти.

Формування іміджу сучасного викладача вищої школи завжди ґрунтувалося на результатах викладацької, організаційної, творчої та науково-методичної роботи. Сучасні заклади вищої освіти будуть змушені пройти наукову акредитацію, що вирішить питання державного фінансування. Одним із показників є такий показник: наукова діяльність викладача, команди науковців, наукове видання та наукової установи – h-індекс, або індекс Гірша (Гірш).

Однак це не повинно обмежуватися всіма видами біометричних показників, оскільки серед українських викладачів є досить значна кількість викладачів, які іноді не можуть досягти належного рівня цих показників навіть через складну фінансову ситуацію або проблеми технічного плану. У той же час вони мають певний авторитет серед студентів та колег за рахунок таланту вести лекції, розробляти певні методи наукового дослідження тощо. І чому такий позитивний імідж сучасного викладача не може слугувати конкурентоспроможною установою вищої освіти? Щодо економічної складової, яка впливає на діяльність сучасного вчителя, можна стверджувати, що справедлива заробітна плата призведе до конкурсу навчальних закладів на талановитих вчителів, відданих справі творців.

На нашу думку, кожен сучасний викладач повинен мати якості харизматичного лідера. Він повинен, бути, по-перше, професіоналом своєї справи. Тут ми хочемо зазначити, що робота для сучасного вчителя повинна набувати якостей насамперед хобі, коли вчитель не працює, а відпочиває. Дозвольте йому самостійно визначити сферу своєї наукової та викладацької діяльності. По-друге, сучасні викладачі мають такі якості, як гуманність, демократичність по відношенню до учнів та колег, самокритика, креативність та мобільність. Ці якості безперечно впливають на імідж сучасного викладача. Ні для кого не секрет, що сучасний викладач зазнає значних перетворень, викликаних сьогоденням. І коли він пройде цей шлях змін, таким буде результат його становлення в сучасних умовах глобалізованого світу. Одним із найактуальніших завдань закладів вищої освіти є підготовка кадрів, здатних забезпечити трансформацію та розвиток усієї соціальної діяльності людини [6]. Необхідно формувати нове креативне мислення студентів-фахівців в умовах мінливості соціокультурного простору. З огляду на це слід також розрізняти проміжні завдання: а) розкриття досвіду практичної роботи сучасного університету та досягнень науки для кожного фахівця; б) обґрунтування

необхідності постійного вдосконалення методів навчання студентів у реальних умовах навчального процесу; с)активізація засобів підвищення ефективності підготовки фахівців за рахунок активізації та вдосконалення їх навчальної, громадсько-практичної діяльності, продуктивної праці.

Усі ці конкретні завдання, науково-методичні та навчальні вказівки, механізми встановлення взаємозв'язку між навчальним процесом та реальним життям можуть бути виконані лише за умови наявності висококваліфікованих, компетентних, сучасних науково-педагогічних кадрів, здатних поєднувати у навчальному процесі предметно-професійні компетенції з інноваційною гуманістичною сутністю педагогічного процесу. Все це свідчить про те, що, як свідчить Річард Флорида у роботі «*Номос reativus. Як новий клас завойовує світ*», що саме креативний, освічений клас завойовує світ і відзначає його визначальну роль у подальшому розвитку суспільного життя, так як саме він дає змогу повному поглянути на повсякденну дійсність, так-як саме від нього буде залежати зростання креативного складника в різних сферах діяльності [8]. Враховуючи, що використання досвіду партнерів із розвинених західних країн може бути корисним для розвитку національної вищої освіти, важливим є, на наш погляд, залучення іноземних фахівців для викладання певних дисциплін, а також регулярне навчання вітчизняних викладачів у провідних європейських університетах.[1].

Такі заходи мають високий рівень ефективності підготовки та перепідготовки науково-педагогічних кадрів до системи національної освіти, якість якої залежить від рівня свідомості та культури населення, світогляду та ціннісних орієнтацій та професійних компетенцій. Важливим аспектом проблеми підготовки та перепідготовки науково-педагогічних кадрів для освітньої системи України є постійна орієнтація на мінливе середовище, що вимагає високого рівня науково-теоретичного та професійно-фахового редагування, підвищення педагогічної кваліфікації. «Розвиток ринку праці, а також динаміка змін на ньому вимагає від

навчальних закладів підготовки та перепідготовки фахівців сучасними знаннями та вміннями, які вільно володіють теоретичними базами знань, відомими в усіх аспектах практичного застосування інноваційних технологій, мають навички оновлення та вдосконалення знань протягом життя» [4, с. 265].

Отже, під час підготовки та перепідготовки науково-педагогічних кадрів для системи сучасної освіти ми запропонували декілька ключових засобів розвитку та принципів формування позитивного іміджу вчителя, одним з яких є постійне вдосконалення його теоретичного та практичного досвіду і навчання протягом усього життя. У той же час існує необхідність побудови розгалуженої системи навчання протягом усього життя [8].

Проблема формування іміджу викладача та університету потребує більш ретельного вивчення. Особливо це пов'язано з тим, що образ сучасного викладача багато в чому залежить від його професійної компетентності, практичних навичок та здатності прищеплювати студентам здатність вивчати теорію у тісному взаємозв'язку з практикою. «Знання є основною продуктивною силою, яка є найважливішою у конкурентній боротьбі» [7, с.354].

Висновки. Таким чином, порушені у статті питання є надзвичайно важливими для успішного надання освітніх послуг закладами вищої освіти, щоб сформуванню парадигму освіти сталого розвитку та студентоцентрованого навчання, викладання та оцінювання як складових системи забезпечення якості вищої освіти. Водночас, як результат, імідж вчителя зміцнить конкурентні переваги закладу вищої освіти. Позитивний імідж викладача, і загалом, закладу вищої освіти, підвищить авторитет професій та спеціальностей вищої школи. Це буде «Освіта для Антропоцетену», яка зможе задовольнити нові вимоги сталості і неможлива без повного переосмислення проекту людства». Це досить складне завдання для України, однак нагальна потреба в освіті задля сталого розвитку людства закликає всі наукові колективи до створення

такого типу нової парадигми освіти, виховання у молоді адаптивності до соціальних змін, новаторських здібностей і креативного мислення.

Використані джерела та література:

1. Борецька Н. П. Конкурентні переваги і виклики ринкової економіки у контексті розвитку вищої освіти / Н. П. Борецька // *Методологія досліджень та сучасні соціальні, економічні і психологічні проблеми розвитку суспільства: зб. наук. пр. Донец. ін.-у ринку та соціальної політики. Сер.: Економіка і менеджмент.* – Донецьк: ДІР СП, 2010. – С. 11–17.
2. Вища освіта та Європейський освітній простір / В. Крижко, М. Елькін, О. Старокошко та ін. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. – 448 с.
3. Олексенко Р. Економічна освіта і виховання як засоби розвитку світоглядних засад сучасного підприємництва / Р. Олексенко // *Вища освіта України.* – 2013. – № 4. – С. 80–83.
4. Смілянець О. Г. Інноваційні педагогічні технології в післядипломній освіті фахівців з економічної кібернетики / О. Г. Смілянець // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* – Вінниця: Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, 2010. – Вип. 25. – С. 265–272.
5. Webster's 1828 Dictionary URL:
<https://web.archive.org/web/20070516015749/http://www.cbtministries.org/resources/webster1828.htm>
6. Воронкова В. Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего / В. Г. Воронкова // *Антропологічні виміри філософських досліджень.* – Дніпропетровськ, 2013. – № 3. – С. 79–80.
7. Пінкер Ст. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу / Пінкер Стівен. – Київ: Наш формат, 2019. – 560 с.
8. Oleksenko R. I. Імідж викладача як основа підвищення конкурентоспроможності ВНЗ: парадигма сучасного освітнього процесу / Oleksenko R. I., Sytnyk O. M., Denisov I. G. // *Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інженерної акад.* – 2018. – №. 72. – С. 164–172.
9. Олексенко Р. Підготовка і перепідготовка кадрів у системі економічної освіти / Р. Олексенко // *Вища освіта України.* – 2013. – № 2. – С. 59–67.
10. <https://flibusta.site/b/513464/read>